

یک مقام وزارت خارجه آمریکا به فرانس ۲۴ گفت که انتظار می‌رود در عربستان سعودی، بلیکن مذاکرات جدیدی درباره عادی‌سازی بالقوه روابط با اسرائیل داشته باشد. برگزاری مجمع جهانی اقتصاد در ریاض نیز موجب شده تا رهبران بسیاری از کشورهای عربی و اروپایی نیز در جریان سفر وزیر امور خار جه آمریکا به این کشور، در پایتخت عربستان حضور داشته باشند. یک مقام آگاه وزارت امور خارجه آمریکا همچنین به این رسانه فرانسوی گفته که بلیکن در خصوص فردای پس از پایان جنگ و روند بازسازی نیز با رهبری عربستان گفت‌وگو خواهد کرد.

امارات متحده عربی

امارات متحده عربی با یک روز فاصله و در روز ۸ اکتبر نسبت به عملیات حماس واکنش نشان داد؛ این کشور حملات انجام‌شده توسط این‌ گروه مقاومت فلسطینی علیه شهرهای اسرائیل را تشدید جدی خشونت توصیف کرد. وزارت خارجه امارات همچنین در بیانیه‌ای اعلام کرد که گزارش‌هایی که نشان می‌دهد غیرنظامیان اسرائیلی از خانه‌های خود به گروگان گرفته شده‌اند، وحشتناک است. این وزارتخانه افزود: «غیرنظامیان در هر دو طرف باید همواره تحت حمایت کامل حقوق بشردوستانه بین‌المللی باشند و هرگز نباید هدف درگیری باشند».

ریم الهاشمی، وزیر دولت امارات در امور همکاری‌های بین‌المللی نیز ۲۵ اکتبر در نشست شورای امنیت سازمان ملل گفت: «درحالی‌که ما تکرار می‌کنیم حملات حماس در ۷ اکتبر حملاتی وحشیانه و شنیع بوده است، خواستار آزادی فوری و بدون قید و شرط گروگان‌های اسرائیلی هستیم تا خونریزی متوقف شود و همه غیرنظامیان، از رنج بیشتر در امان بمانند».

وزیر تجارت امارات متحده عربی نیز در همان روزهای آغازین جنگ در پاسخ به این سؤال که آیا درگیری بین اسرائیل و حماس بر توافقات اقتصادی تأثیر می‌گذارد یا خیر؟ گفت: «امارات متحده عربی تجارت را با سیاست مخلوط نمی‌کند».

بحرین

پارلمان بحرین نیز هر چند دوم نوامبر ۲۰۲۳ و در بیست‌وهفتمین روز عملیات طوفان‌الاقصی و حملات شدید ارتش رژیم صهیونیستی به نوار غزه، اعلام کرد که روابط اقتصادی خود را با این رژیم متوقف می‌کند، همینطور منامه سفیر خود را از تل‌آویو فراخواند و از سفیر رژیم صهیونیستی خواست خاک این کشور را ترک کند اما سلمان بن حمد آل خلیفه، ولیعهد بحرین ۲۸ آبان در سخنرانی‌ای که در افتتاحیه نوزدهمین همایش امنیت منطقه‌ای با عنوان کنفرانس منامه ۲۰۲۳ داشت، عملیات طوفان‌الاقصی را محکوم و این جنبش را به کشتن افراد بی‌گناه متهم کرد. ولیعهد بحرین گفت: «آشکارا حماس را محکوم می‌کنم، حملات هفتم اکتبر وحشیانه، هولناک و بی‌هدف بود، زنان، کودکان و

سالмندان را به قتل رساندند اما از نظر ما اینها محکوم هستند و ما هشتم و نهم اکتبر نیز این اقدامات را محکوم کردیم». بن‌حمد در این کنفرانس با تاکید بر لزوم توقف خشونت میان حماس و رژیم صهیونیستی، آزادی شهرک‌نشین‌ها و سربازان صهیونیستی به اسارت درآمده را بدون چیزی در ازای آن خواستار شد.

بحرین به عنوان کشوری کوچک در حاشیه خلیج‌فارس اهدافی متفاوت را از امارات در برقراری روابط با اسرائیل دنبال کرده است؛ منامه با اقتصادی کمتر از ۱۰ درصد اقتصاد امارات، بیش از آنکه در پی تبادلات تجاری با تل‌آویو باشد، به‌دنبال برقراری توافقات امنیتی و نظامی است و به همین جهت نیز بسیاری از تحلیلگران تنش در روابط این کشور با ایران را اصلی‌ترین محرک بحرین برای پیوستن به توافق ابراهیم دانستند. دیگر تفاوت بحرین با امارات در موضوع عادی‌سازی روابط با اسرائیل این است که رژیم منامه در میان مردم محبوبیت کمتری دارد و جمعیت آن به‌طور علنی عقاید سیاسی متفاوتی را نسبت به خاندان حاکم دارند و به همین دلیل نیز برعکس آنچه در امارات شاهد بودیم، روزهای نخست پس از امضای توافق، بحرین شاهد تظاهرات، تحصن و راهپیمایی‌های اعتراضی در خارج از منامه، به‌ویژه در مناطق شیعه‌نشین بود.

قطر

قطر به‌عنوان میزبان رهبران گروه فلسطینی حماس که به‌شدت مخالف عادی‌سازی روابط با اسرائیل است، در نخستین واکنش، نسبت به تحولات نوار غزه ابراز نگرانی عمیق کرد. در بیانیه‌ای که از سوی وزارت امور خارجه منتشر شد، اسرائیل تنها مسئول تشدید تنش‌ها به دلیل نقض مستمر حقوق مردم فلسطین، از جمله تجاوزات مکرر اخیر به مسجد مقدس الاقصی تحت حمایت اسرائیل عنوان شد. این بیانیه از جامعه بین‌المللی خواسته است که اسرائیل را وادار کند که نقض آشکار قوانین بین‌المللی را متوقف کند، آن را برای احترام به تصمیم‌های مشروع بین‌المللی و حقوق تاریخی مردم فلسطین مسئول بداند. در بیانیه وزارت امور خارجه قطر بار دیگر بر موضع ثابت دوحه در حمایت از آرمان فلسطین و حقوق مشروع مردم فلسطین، از جمله ایجاد کشور مستقل خود براساس مرزهای ۱۹۴۷ با پایتختی بیت‌المقدس شرقی، تاکید کرد.

برخی مقامات و رسانه‌های اسرائیلی از همان روزهای نخست پس از عملیات طوفان‌الاقصی، علاوه بر ایران، قطر را نیز متهم کردند که به واسطه حضور رهبران حماس، از این عملیات مطلع بوده است؛ مقامات دوحه هر چند هیچ‌گاه پاسخ مستقیمی به این اتهام ندادند اما نخست‌وزیر قطر در ۱۳ اکتبر اعلام کرد: «تعهد قطر به نقش خود به‌عنوان یک شریک در روند صلح و میانجی در مناقشات نباید با تلاش برای بدنام کردن شهرت این کشور مورد سوءاستفاده قرار گیرد». همچنین یک رسانه رسمی قطر در پاسخ به گزارشی که شبکه تلویزیونی فرانس ۲۴ با عنوان «قطر، ایران، ترکیه و دیگران: شبکه متحدان حماس» منتشر کرد، اعلام کرد که «قطر حامی مالی حماس نیست» و کمک‌های دوحه به غزه به‌طور کامل با اسرائیل، سازمان ملل و ایالات متحده هماهنگ شده است. این کمک‌ها شامل ۱۰۰ دلار است که به فقیرترین خانواده‌ها در غزه پرداخت می‌شود تا نیازهای اولیه غذا و دارو و گسترش شبکه برق را پوشش دهد… این کمک‌ها برای حفظ ثبات و نفع خانواده‌های فلسطینی در غزه است.

دوحه در سال ۲۰۱۲ میزبان دفتر سیاسی حماس شد. خالد مشعل، رئیس دفتر سیاسی جنبش حماس در آن زمان، پس از آغاز جنگ داخلی سوریه و به دلیل حمایت از مخالفان دولت بشار اسد ناچار شد سوریه را به مقصد دوحه ترک کند.

در چارچوب جنگ، برجسته‌ترین نقش قطر این بوده است که به عنوان میانجی بین اسرائیل و آمریکا و حماس، با توافق صریح یا ضمنی همه طرف‌ها عمل کند. دوحه همرا با قاهره به تعدادی میانجیگری اساسی دست یافت و توانست منجر به تبادل برخی اسرای اسرائیلی و فلسطینی شود که طی آن حماس ۸۱ اسیر اسرائیلی را در ازای آزادی ۲۸۰ زندانی فلسطینی، آزاد کرد.

به نظر می‌رسد که دوحه به سرعت اهمیت رویداد ناگهانی در خاورمیانه را درک کرده و سیاستی سریع برای حرکت رو به جلو در پیش گرفته است.

تقریباً یک هفته پس از ۷ اکتبر، آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه ایالات متحده از دوحه بازدید کرد. در کنفرانس مطبوعاتی مشترک با محمدبن عبدالرحمن آل ثانی، نخست‌وزیر و وزیر امور خار جه قطر، وی نقش کشورش را اینگونه تعریف کرد: «در قطر، ما به میانجیگری و گفت‌وگو اعتقاد راسخ داریم». با این حال اما مشخص نیست با پایان جنگ و آغاز مذاکرات دوحه همچنان به میزبانی از رهبران حماس و دفتر سیاسی این جنبش ادامه دهد چراکه برخی اخبار حکایت از آن دارد که تحولات ماه‌های آینده ممکن است مقامات بلندپایه این گروه مقاومت فلسطینی را راهی یکی دیگر

سه‌شنبه ۱۱ اردیبهشت ۱۴۰۳
سال سوم • شماره ۴۹۵
www.hammihanonline.ir

از کشورهای منطقه کند.
وال استریت‌ژورنال ماه آوریل گزارش داد که رهبری سیاسی جنبش حماس در حال بررسی امکان انتقال مقر خود به خارج از قطر است و حداقل با دو کشور منطقه تماس گرفته است که یکی از آنها سلطان‌نشین عمان است. هدف رهبران حماس این است که ببیند آیا این کشورها آماده میزبانی از رهبران سیاسی این گروه هستند.

عمان

وزارت خارجه عمان در واکنش به عملیات «طوفان‌الاقصی» با انتشار بیانیه‌ای، ضمن دعوت طرف‌های درگیر به خویشتن‌داری، خواستار دخالت فوری جامعه بین‌المللی برای توقف تنش‌ها شد. در این بیانیه همچنین آمده است: «جامعه بین‌المللی و طرف‌های جهانی که از تلاش‌ها برای از سرگیری روند صلح حمایت می‌کنند، باید فوراً در جهت توقف تشدید تنش‌ها مداخله کنند و به قواعد حقوق بین‌الملل متوسل شوند».

مسقط طی ۶ ماه گذشته بر تعهد تاریخی خود برای کنترل تنش در خاورمیانه و حفظ کانال ارتباطی میان ایران و ایالات متحده تمرکز کرده و درحالی‌که قطر در این مدت به عنوان میانجی بین اسرائیل و حماس در تلاش‌ها برای دستیابی به آتش‌بس در غزه بیشترین توجه‌ها را به خود جلب کرده است، عمان بی‌سروصدا برای جلوگیری از تبدیل شدن جنگ به یک آتش‌بس منطقه‌ای تلاش کرده است. عمان همچنین یک کانال پشتیبان بین ایالات متحده و حوثی‌های یمن ایجاد کرده است که در نوامبر ۲۰۲۳ با یکسری حملات موشکی و پهپادی به کشتی‌ها در خلیج عدن و جنوب دریای سرخ وارد میدان شدند. عمان حملات تلافی جویانه آمریکا و انگلیس علیه پایگاه‌های حوثی‌ها در یمن را محکوم کرد و هشدار داد که چنین اقداماتی خطر تشدید بیشتر تنش‌های منطقه‌ای را به‌دنبال دارد. با این حال مقامات عمانی پیام‌های ایالات متحده را هم به ایران و هم به حوثی‌ها داده‌اند. در ۳۰ ژانویه، بدر البوسعیدی، وزیر امور خارجه عمان، میزبان دیوید کامرون، وزیر خارجه بریتانیا بود تا درباره بحران دریای سرخ گفت‌وگو کنند.

کانال عمان همچنین پس از حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در سوریه، برای جلوگیری از هرگونه تشدید تنش فعال شد و حسین امیرعبداللّهیان، وزیر امور خارجه یک هفته پس از این حمله، در اولین مقصد از تور منطقه‌ای خود به عمان سفر کرد.

پیش از پرتاب رگبار پهپادها و موشک‌ها به سوی اسرائیل در ۱۳ آوریل ۲۰۲۴، طبق گزارش‌ها، ایران به واشنگتن خبر داده بود که در پاسخش به حمله اسرائیل، به‌دنبال جلوگیری از تشدید تنش است و این پیام از طریق عمان مخابره شد. پادشاهی عمان پس از پایان حمله ایران نیز در بیانیه‌ای اعلام کرد: «ما با جدیت بالا تحولات مربوط به تشدید تنش‌های نظامی در منطقه و عواقب جدی آن را دنبال می‌کنیم و خواستار خویشتن‌داری هستیم و بر اهمیت آن تاکید می‌کنیم».

کویت

کویت از جمله کشورهای مسلمان است که از ابتدا با هرگونه برقراری روابط با اسرائیل حتی به‌صورت مخفیانه مخالف بود؛ این کشور در پی توافق اسرائیل با امارات مجدداً بر موضع خود تاکید کرد و وب‌سایت روزنامه کویتی القبس به نقل از منابع دولتی نوشت که «موضع کویت در قبال عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی ثابت است و تغییر نخواهد کرد». این روزنامه تیت‌ر زد که «کویت آخرین کشوری خواهد بود که روابطش را با اسرائیل عادی می‌کند».

پس از عملیات طوفان‌الاقصی نیز کویت نگرانی شدید خود را از تحولات بین اسرائیل و فلسطینی‌ها ابراز کرد و اسرائیل را مسئول آنچه «حملات آشکار» خواند، دانست. وزارت امور خارجه این کشور در بیانیه‌ای از جامعه بین‌الملل خواست تا اقدامات تحریک‌آمیز توسط اشغالگران و «سیاست گسترش شهرک‌سازی» را متوقف کند.

طلال خالد احمدالصباح وزیر کشور کویت گفت: «ما در جنگ با صهیونیست‌ها قرار داریم». وی افزود: «پیام من از طرف دولت و ملت کویت به مردم، برادران مقاوم فلسطین در برابر اشغالگران صهیونیست جنایتکار است و با عزت و افتخار اعلام می‌کنم که ما مخالف هرگونه اشغالگری صهیونیست‌ها و حامی آرمان ملت فلسطین هستیم. ما به حکم حکومتی صادره در سال ۱۹۶۷ افتخار می‌کنیم که کویت در جنگ با باند‌های صهیونیستی در فلسطین اشغالی قرار دارد و این مسئله تا امروز همچنان به قوت خود باقی است که بیانگر ثبات موضع کویت در پیروزی از حق است».

پس از حمله تلافی جویانه ایران به اسرائیل نیز گلوبال آی‌نیوز مدعی شد که کویت همراه با قطر به دولت آمریکا اطلاع داده‌اند که اجازه نخواهند داد از آسمان این کشورها و پایگاه‌های واقع در خاک آنها برای حمله علیه ایران استفاده شود.

دیپلمات‌ها

افق روشن روابط تهران و ریاض

ناصر کنعانی، سخنگوی وزارت امور خارجه، در نشست خبری هفتگی خود با خبرنگاران گفت: «مناسبات دوجانبه ایران و عربستان در مسیر طبیعی خودش پیش می‌رود و شاهد تداوم گفت‌وگوها و مشورت‌ها میان دو طرف در دو سطح سیاسی و اقتصادی هستیم و حضور هیئت اقتصادی عربستان در نمایشگاه توانمندی‌های صادراتی ایران نشانه دیدگاه عربستان همسو با نگاه ایران به منظور زمینه‌سازی افزایش توسعه تبادلات تجاری است.» کنعانی بیان کرد: «ما موضوعات اقتصادی را از ابتدای از سرگیری مذاکرات دو طرف در دستورکار داشتیم و هر دو طرف بر این مهم متفق القول هستند و گفت‌وگوها در حال انجام است.» سخنگوی وزارت امور خار جه تصریح کرد: «در حال حاضر هیئت وزارتی ایران به سرپرسی آقای خاندوزی وزیر اقتصاد به منظور شرکت در نشست بانک توسعه اسلامی در عربستان حضور دارند.» وی ادامه داد: «همچنین، هیئت شرکت‌کننده در سطح معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه به منظور شرکت در نشست منطقه‌ای داووس در عربستان حضور دارد و ما از فرصت گفت‌وگوهای دوجانبه با طرف‌های شرکت‌کننده استفاده می‌کنیم. افق روشنی را در روابط میان ایران و عربستان می‌بینیم و سفرای دو کشور گفت‌وگوهای خود را با مقامات عالی‌رتبه دو طرف پیگیری می‌کنند.»

سخنگوی وزارت امور خارجه در خصوص برخی تلاش‌ها برای قرار دادن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در فهرست تروریستی کشورهای غربی، گفت: «اگر نقش سپاه در مبارزه با تروریسم چندجانبه نبود، باید اعضای پارلمان اروپا در پشت دره‌های پارلمان خود در معرض تهدید تروریستی قرار می‌گرفتند.» وی ادامه داد: «سپاه بزرگترین نیروی ضدتروریستی در جهان است و توسعه می‌کنیم که در قبال سپاه درست تصمیم‌گیرنده درستی بیابندش.»

سخنگوی وزارت امور خارجه در خصوص همکاری‌ها و ارتقای مناسبات ایران و روسیه گفت: «وابط ایران و روسیه بسیار خوب و در مسیر درست در حال پیشرفت است. همکاری‌های دوجانبه در جریان است و ما شاهد جهش چشمگیر در همکاری‌های اقتصادی هم بودیم.» وی گفت: «دو کشور اراده مشترکی دارند برای افزایش بیش از پیش همکاری‌های اقتصادی تا توافقات گذشته و جدید را عملیاتی کنند. سند جامع راهبردی میان دو کشور هم در حال طی کردن گام‌های نهایی است و می‌تواند شتاب بیشتری به همکاری‌ها بدهد. دو طرف مواضع مشترکی در منطقه، در صحنه بین‌المللی و همکاری در مبارزه با تروریسم دارند.» سخنگوی وزارت امور خارجه گفت: «ایران در چارچوب تقویت مناسبات همسایگی توسعه مناسبات با روسیه را در دستورکار دارد و این به معنای غفلت از کشورهای دیگر نیست. ایران به دنبال توسعه همکاری‌ها و مناسبات با همه کشورهایی است که در چارچوب منافع مشترک خواهند ارتقای روابط هستند.»

کنعانی در پاسخ به سوالی در خصوص روند اجرایی شدن توافقنامه امنیتی میان ایران و عراق اظهارداشت: «توافقنامه امنیتی ایران و عراق به منظور تأمین امنیت مرزهای مشترک دو طرف به‌خصوص در شمال غربی کشورمان و همچنین تأمین دیدگاه‌های جمهوری اسلامی ایران در خصوص مقابله با منابع صدور ناامنی به مرزهای داخل و جغرافیای دو کشور است.» وی در پایان خاطرنشان کرد: «مطالبات ما از عراق کاملاً واضح و روشن است، بخشی از این توافق انجام شده و بخش دیگری از آن نیز در حال پیگیری است و انتظار ایران نیز تحقق کامل اهداف توافقنامه میان دو طرف است و امیدواریم که در این زمینه به نتایج مطلوب و مدنظر دست یابیم.»

کنعانی در خصوص وضعیت حقایبه هیرمند نیز گفت: «در اجرای معاهده ۱۳۵۱ میان ایران و افغانستان ما مطالبه حقایبه تعیین‌شده ایران را از طرف افغانستانی به‌طور جدی در همه سطوح داشتیم. از ابتدای سال نیز بحث راهسازی آب از سد کمال‌خان هم شروع شده و خوشبختانه در چارچوب گفت‌وگوهای انجام‌شده ما شاهد جریان آب به سمت مرزهای ایران هستیم.» وی ادامه داد: «براساس اطلاعاتی که داریم از زمان راهسازی این آب حدوداً ۱۱۲ میلیون مترمکعب آب وارد مرزها و خاک ایران شده و جریان آب همچنان وجود دارد. در طول سال گذشته هیئت حاکمه افغانستان در خصوص سد کمال‌خان اصلاح و مرمتی در دریاچه‌های این سد انجام داده است.»